

KÖLTŐI SZERELEM

Írta ZSOLT BÉLA

Paul Morand elsőrendű szaktekintélye a modern szerelem irodalomról és zsurnalisztikáról agyonvitatott problémájának. Morand most hosszabb nyilatkozatban fejtette ki véleményét a szerelemről; meg kell állapítani, hogy az „Europe galant” és a „Lewis et Irène” szerzője sokkal eredetibb, amikor a szerelemről való gondolatai regényeit és elbeszéléseit táplálják, mint amikor egzakt akar lenni, akár a szociológus. Morand megjósolja a szerelem halálát: szerinte a mai embernek nincs ideje a szerelemhez, a mai életből kivesszett a szerelem regényes szcenéiről. „Ma liften közlekedünk, lehet-e itt szerelmet vallani? A parkok padjai kemények, szól a telefon, üzleti randevuink vannak... A nők dolgoznak és a költői szerelmet legfeljebb a mozi vásznáról ismerik. De rövidesen ez is meg fog szűnni: a költői szerelem az irodalomból el fog tűnni, vagy legalább is olyanná fog átalakulni, mint mai életünkben: költőiséget, finomságot, bensőséget nélkülözővé. A mai fiatalság gondolat és érzésvilága szegényebb, hangulat, udvarlás alig van s szinte csak a szerelem lényege iránt érdeklődik, aminek oka elsősorban a nagy háború s az ezt követő pszichológiai reakció.”

Nem lehet éppen azt állítani, hogy Paul Morand nyilatkozata első sorban egyszerűségével lep meg bennünket. Annál meglepőbb, hogy ez a legtipikusabb háborúutáni író, aki a nyárspolgári izlés számára a tapintatlanságig menő bátorsággal szelhető a huszadik századbeli szerelem titkait — visszaábrázolja a „régijó időköt”, a XIX. század galantériáját, holdfényével, gyepadjaival, rajongó dialektikájával, epekedő gesztusaival, amit együttvéve költőiségnek nevez. A kozmopolita regényíró, aki eddigi írásaival azt bizonyította be, hogy a világ egy nagy hálósója, amelynek a bolsevista Moszkvában ugyanazok a törvényei és ceremóniái, mint a fascista Rómában és ugyanazok a fehérek, sárgák és feketék között, — rezignáltan idézi a csakugyan költői „boldogtalanságot”, amivel a XIX. század embere, Prévost abból Strindbergig, utolérhetetlen esztétikai gyönyörűségek közben mérgette magát: Des Grieux lovag ölelhetetlen szerelmét, Adolphenak és Confession Mussetjének, vagy Frédéric Moreaunak rabszolgaságát. Mindezek meghaltak, ha szerettek — és bizonyos, hogy költőien szerettek — költőien haltak meg. A baj akkor kezdődött, amikor is az irodalmi „halálos szerelem” éppen költő szuggesztivitásával inficiálta a XIX. század emberének mindennapi használatra szánt szerelmét is. A szenvedés szenvedése „nőbessé oblige”-zé lett a szerelemben s a férfi és nő viszonyának neuraszténias vagy felszarvazott zsenik egyéni sorsából eredő tragikus babonái a szerelem általános törvényeivé szélesedtek.

Mindaz, amit Morand költőiség címén visszaadhat, tulajdonképpen nem egyéb, mint ennek a maochizmuskonvencionális szertartása — esztétikai és érzelmi sablonokba öltöztetett „gatlások” kultusza, amellyel a férfi és nő maguk akasztották meg egymáshoz törő lendületüket, maguk bonyolították az eredetien egyszerű és derűs szellemi indulatot koruk legkomplikáltabb problémájává és betegségévé. Egészséges, szeretni és szaporodni vágyó párok feldisztitáltak szerelmüket a holdfény és a messzeség melankóliájával, elcsigázták egymást az „udvarlás” játékaival, mely egyre kevésbé volt ártatlanul incselkedő pástorjáték és egyre inkább céltudatos kínzás és önkínzás. A XIX. század szerelme annál kíváncsiabb, minél elérhetetlenebb, tehát minél kielégítetlenebb, illetve boldogtalanabb és az „udvarlás” célja, hogy az elérhetetlenség az illúzióját minél tovább, szinte az utolsó pillanatig fenntartsa azokban az esetekben is, amelyekben a mindkét részből való hajlandóság az első találkozástól jelen van. Hogy e „költői” huzavona alatt milyen kórságok csúsznak, erről a pszichoanalízis talán már kicsit későn is világosította fel az emberiséget. Ma már mindenki tudja, hogy egész életre szóló boldogtalanságok születtek a „boldogtalanság”

szenveléséből, az elérhetetlenség társadalmi és esztétikai etikettől és gazdasági céltudatosságtól sugallt beidegzéséből. A szerelem e „költőiségének” kihűlése tehát közelről nézve nem is az a nagy veszteség, amely Morand szerint érzelmi-leg elszegényítette korunkat. Mert ha költőiségben elszegényítette, éppen ezzel járult ahhoz, hogy az emberiségnek kevesebb akadálytal kelljen megküzdnie a lelki egészség felé vezető uton.

A XIX. század fejezetének élére tulajdonképpen Goethe írta fel a jellegét: „Das ewig weibliche zieht uns heran.” A fausti konkluziót parafrázisozza az egész irodalom, ezt a tételt állítja és tagadja a filozófia, melyek együttvéve a kor közérzését kialakítják. A XVIII. század örök emberjének lendülete az örök asszonyban török meg. Az enciklopédisták intellektuális horizontját a szexuális horizont váltja fel. Schopenhauer nőgyűlölete, Nietzsche megkorbácsoló aszsonyi állata s a huszadik század elején Weininger örült mizoginiája — a végzet sötét bitorába öltöztették a kor emberének képzeletében a szerelmet. A kor regényeiben — az orosz kivételével — az embereknek serdülő koruktól halálukig egyetlen foglalkozásuk a szerelem. Minden, amit Balzac hősei a pénz és a hatalom körül cselekszenek, szerelemből és a szerelemért van: Julien Sorel, Bovaryné, Frédéric Moreau a szerelemért éltek és meghaltak, mert szerettek. Egész életükben jóformán csak szerettek — a mai ember valóban csodálkozik, hogy volt idejük hozzá? Paul Morand panaszkodik, hogy ma nincs idejük — sajnos, csakugyan el vannak foglalva egy összeroskadt kultúra és gazdasági rend ujjáépítésével, vagy újjal való helyettesítésével. Talán kevésbé szép, hogy a racionalizált embert ma jóformán csak a szerelem lényege érdekli — de eddig még nem volt ideje, hogy kitaláljon magának új, korszerű illúziókat. S a szerelemről tulajdonképpen csak most derül ki végképpen, hogy mi a lényege: az emberek végre nemcsak a szaporodás, de a szerelmi életet illetően is fel vannak világosítva nemcsak az új lélektan jóvoltából. Nem lehet tehát csodálkozni, hogy a régi nyafkaságokat és esztétikai mókákat a stilusérzék kirekesztette a szerelmi játék vagy harc eszközei közül. Annyi azonban bizonyos, hogy ma, amikor a hivatásos moralisták kétségbeesetten sopánkodnak a szexuális fertő partján, — sokkal kevesebb időt és energiát emészt fel a szerelem és sokkal kevesebb érdeklődés köt le, mint a „költői” időkben. A tudományos, a technikai, gazdasági és szociális élet sokszínűsége egyre változó és meglepő jelenségei és feladatai sokkal inkább fogvatartják az értelmet és lelket, mint a nő és a férfi sokezeréves párviadala, amelyet végeredményben minden költőiségen és racionalizmuson keresztül, többé-kevésbé sikeresen intéznek el maguk a férfiak és a nők a régi, jól bevált módszer szerint és annál sikeresebben, minél kevésbé mélyítik és bonyolítják problémává, minél kevésbé akadályozzák kényszerű társadalmi és önként vállalt esztétikai tilalomfálakkal — ennek az ősen egyszerű és szép indulatnak célratörését.

A rezignált Paul Morand szerint a „költői szerelem” rövidesen ki fog veszni az irodalomból is, ahogy mai életünkben kivesszett. De ma már az emberek racionálisan akarnak boldogok lenni, — meg kell tehát bocsátani nekik, hogy ezt a reménybeli boldogságot többé nem-igen hajlandók elcserélni az édes, kiadós költői boldogtalansággal, amely nélkül a tegnapi embere a szerelmet, mint értéketlen utánzatot utasította vissza. Ha egyáltalában vannak ennek az átalakuló kornak kézzelfogható eredményei, a legértékesebbek közé tartozik, hogy a sokféle tényező közreműködésének sikerült az emberiség értelmét némileg kiszabadítani a tulértékelt szerelem babonáinak ködéből s az ember önbecsülését és életcélját legalább részben függetleníteni attól a szöke kislánytól, vagy barna fiatalembertől, aki tegnap Juan a „Föld szerelem”-ként, vagy Don Juan-ként a végzetet jelentette számára.

akarítás = megtakarítás, ha
fiókjaiban vásárol

FIÓKOK ÉS EGYEDÁRUSÍTÓK MINDENÜTT

A 87 ÉVES EHRICH »GÉGÉ«-NÉL

Visszaemlékezések a klikkvezéri multra, az ötvenesztendő városatyaságra és Pestre, amikor még „lalu” volt

Most volt nyolcvanhétéves. Még három esztendő és azok közé tartozik, akikről statisztikát készítenek. Egyike lesz az ország legidősebb polgárainak. Igen... Ehrlich G. Gusztáv, illetve „Gusztó bácsi”, vagy ahogy egész Budapest nevezte — nem becézte, mert őt talán sohasem becézték — „Gégé”, ma már abszolút polgár, sőt kispolgár. Valaha rettegett pártvezér volt, akinek kegyeit sokan keresték, aki keményen, erőlyesen, fagyos nyugalommal döntött emberek, sorsok fölött. Az első diktátor a budapesti községi politikában. És az, hogy valaha vezető volt, akinek, mint maga mondja, egyetlen intésére egész tábor pattant fel a helyéről, hogy szavazzon és szavazatával városrészek jövődjét szabja ki, ma is meglátszik határozott mozdulatain, energikus kijelentésein, fiatalokat is megsegyenítő felpattanásán, éles kritikáján. Az oroszláncmörk még láthatók, de az „oroszlan” közeledik a kilencedik évtized befejezéséhez, ami szelldé, eléjük sá teszi a legnemesebb vadat is. Valaha harc, küzdelem, ügyes taktika, ravasz sakkhúzás volt az élet elemé, ma „kibicel” a klubban a kártyapartinál — csak figyeli a játékot, de nem játszik! — megiszik egy-egy pohár sört, „este néha bort is”, elszív naponta négy-öt nikotinmentesített Cubát és — emlékezik... Emlékezik régi rossz (mert nem „régijó”) időkre, amikor a mai körül még valóságos „kertváros” volt, amikor még nem szikráztak az ivlámpák, a vízvezetékben nem csörgedezett a „káposztásmegeyeri”, mert még vízvezeték se volt, majd azokra a későbbi időkre, amikor ő volt a Wolff Károly a város-háznál...

Bárczy és az építő korszak

Gusztó bácsi kora is meghaladja az átlagos életkort. Nyilván ez is arra mutat, hogy kivételes ember, még ha a hálátlan utókor különféle képpen is itéli is meg azt a korszakot, amelyben ő megdöntöthetetlen hatalmu „klikkvezér” volt. „Klikkuralom”-nak nevezték el pártját, az ő és a háta mögött felsorakozott városatyák gazdálkodását, amely Budapestnek legliberálisabb építődőszaka volt és amely iskolákkal, világvárosi jelleggel és főként — Bárczy Istvánnal ajándékozta meg a magyar főváros történelmét. Akkoriban erőszébetvárosiak és terézvárosiak irányították a főváros sorsát, ma pedig budaiak... Olyan régen volt ez, hogy az Erzsébetváros és a Terézváros még nem is volt külön kerület. Az Erzsébetvárosból, Dohány-utcai, Izabella-utcai jótékony asztaltársaságok mellől, az Erzsébetvárosi Körből indult el Ehrlich G. G. politikai karrierje, hogy azután a kisemberek, kispárosok, kiskereskedők vezére legyen. Ma is tipikus kispolgári bérházban, kispolgári otthonban lakik. Meglepődnél milyen üde lazac-rózsaszín az arca, milyen „nett”, tiszta, jóvalast a szürke ruhája, milyen friss, habos a hálványkék inge, milyen jólkötött a fehérpettyes, sötétké nyakkendője, mennyire gondozott, stuccolt a fehér angol bajusza a keskenyvonalu, energikus ajka felett... Valóságos gigerliként hat Gusztó bácsi, de azért már remeg a keze, ki-

csit reszket a térde, tulgyors tempóban hunyorog a fáradt szempillája apró cipőgomb-szeme fölött. Lehet ugyan, hogy ez a szemhunyorgatás egy kis ravaszság „Gégé” részéről, aki így leplezi meghatottságát, elérzékenyülését. Behunyja a két szemét, mond valami erőset, határozottat a régi, vagy a mai időkéről, azután óvatosan sandít ki az egyik pillája alól, ravaszskás tekintettel; szinte így kémleli, van-e hatása-varázsa még ma is annak, amit az egykori vezér mond...

Gusztó bácsi 102 éves jóslónak

Kicsit lekezelet az újságíró, aki harmincnyolc évvel valósággal csecsemő az ő nyolcvanhét esztendeje mellett. Hát hogyné volna az, amikor Gusztó bácsi a 87 éves is kevesli. — Én százketéves leszek! Fogadok! Az biztos! Boldogult dédapám is százketéves volt, amikor Morvaországban meghalt...

Ez a „morva akcentus” bizony ma is megérzik Ehrlich G. Gusztáv beszédén. Hiába mult el öt évtized, hiába az ötven évnyi közéleti szereplés, ő még most is teljesen egyéni módon beszél a magyar nyelvet. Igaz, hogy ez utánozhatatlanul kedvessé, eredetivé teszi

Ext gyűrheti,
Ex gyűrhetetlen

Goldsmart

nyakkendő

Goldberger gyártmány

ára 150

Kapható a jó
uridivatüzletekben.

